

Lenin és a Lenin Könyvtár

T. POSZTREMÓVA

Moszkva szívében, nem messze a Kremltől áll a Szovjetunió Állami Lenin Könyvtára. Egyike a világ legismertebb kulturális intézményeinek: ez a Szovjetunió legjelentősebb könyvtára, állami könyvarchivum, mely hazai kiadványokból a világon legteljesebb gyűjteménnyel, külföldi könyvekből pedig a Szovjetunióban a legnagyobb állománnyal rendelkezik. Együttal tudományos intézet is, a szovjet közművelődési és tudományos könyvtárak szerteágazó hálózatának módszertani központja.

Az 1862-ben alapított könyvtár hosszú ideig csupán a Rumjancev Múzeum része volt. Ez nevét N.P. Rumjancev orosz államférfiről kapta, akinek könyvekből, kéziratokból, néprajzi és régészeti anyagból álló gyűjteménye a könyvtár és a múzeum alapját képezte.

Alapításakor a könyvtár csupán egyetlen, 20 férőhelyes olvasóteremmel rendelkezett. Dolgozóinak létszáma is igen kicsi volt, az első évtizedekben minden munkát 4 állandó alkalmazott végzett.

Nemcsak személyzeti szempontból küzdött nagy nehézségekkel a könyvtár, hanem helyiség és gyarapítási keret szempontjából is. Mindössze 8 szobát foglalt el egy villában, amely a 18. században Bazsenov híres orosz építész tervei szerint épült. Fennállásának a forradalom előtti hosszú évtizedeiben egyáltalán nem kapott pénzt az orosz és külföldi kiadványok beszerzésére. Az állománygyarapítás fejlesztése csupán az egyetlen ingyenes köteles példány révén történt; ezt a jogot az alapítástól kezdve biztosították a könyvtár számára. Jelentős szerepet játszottak a magánosok könyvadományai is.

A gazdag állomány, amely az alapításkor 100 000 kötetet tett ki, magára vonta a haladó orosz értelmiség figyelmét.

A könyvtár kollektívája kegyelettel őrzi annak emlékét, hogyan lépett olvasóinak sorában az ifju Vlagyimir Uljanov. A nyilvántartási könyvbe, amelybe

az új olvasók sajátkezűleg irták be nevüket, 1893. augusztus 26-án a 236. sz. alatt Lenin, aki Szamarából Pétervárra utaztában megállt Moszkvában, ezt jegyezte be: "Vlagyimir Uljanov. Ügyvédgyakornok, Bolsaja Bronnaja, Ivanov-ház, 3. lakás."

236

Handwritten notes in cursive script, including the number 236 and some illegible text.

1897. február 19-21-én, amikor szibériai száműzetésébe utazva állapotott meg Lenin Moszkvában, szintén dolgozott a Rumjancev Könyvtár olvasótermében. Erről tanuskodik földije és gyermekkori pajtása, A.I. Jakovlev szovjet történész, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának levelező tagja: "Vlagyimir Iljics február 19-én érkezett Moszkvába (a régi naptár szerint), és nyomban, épp csak megölelve anyját és nővérét, az akkori Rumjancev Múzeum olvasótermébe sietett. Itt töltötte moszkvai tartózkodásának mindhárom napját, 'A kapitalizmus fejlődése Oroszországban' c. gazdaságtörténeti munkáján dolgozva." (Isztoriczeszkij zszurnal, 1942. 1-2. no. 160-162.p.)

1919-1922 között Lenin nemegyszer kapott könyveket a Rumjancev Könyvtártól. Közismert az a feljegyzése, amelyet 1920. szeptember 1-én küldött ide (Művei 35. k. 437. l.; a feljegyzés hasonmását lásd Könyvtári Figyelő 1970. 1.sz. 101.1.).

A könyvtár forradalom előtti olvasói közül sokat említhetünk, akiknek neve ma is büszkesége az orosz kulturának és tudománynak: Tolsztojt, Dosztojevszkijt, Csehovot, Mengyelejevet, Tyimirjazevet, Ciolkovszkijt, Korolenkót és más kiemelkedő személyiségeket.

*

Ma is itt láthatunk sok kiváló tudóst és író, a népgazdaság és kultúra különböző területeinek szakembereit és az új tudósgenerációt. Bár Moszkvában napjainkban mintegy 4000 nagy, közepes és kisebb könyvtár működik (nem számítva a szovjet polgárok magánkönyvgyűjteményeit), az olvasók százezerei folymodnak az ország első könyvtárának egyedülálló állományához, kivált azok, akik tudományos munkát végeznek.

Az olvasók szinte minden könyvet megkaphatnak a könyvtárban abból az 550 ezer műből, amely országunkban 1550 és 1917 között, s abból a kétmillióból, amely

a Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta megjelent. A könyvnyomtatás öt-száz esztendejének számos külföldi terméke áll rendelkezésükre.

A kurrens periodikumok olvasótermében a friss szovjet ujdonságokat - tudva-levőleg mintegy hatezerféle jelenik meg - veheti kezébe az olvasó. Ugyanitt a világ számos országának ujságai megtalálhatók. 16 000 külföldi folyóirat és kb. 1000 külföldi ujság jár a könyvtárba.

Naponta 8-10 ezer olvasó dolgozik az olvasótermekben: moszkvaiak, más szovjet városok és falvak lakói, a világ minden kontinenséről érkező külföldiek. 110 országból több mint 4000 külföldi olvasója volt a könyvtárnak 1969-ben.

Sok alkotó terv, tudományos elgondolás született, érlelődött itt a könyvek között.

Menjünk végig a 22 olvasótermen, amelyek egyidejűleg 2500 olvasót tudnak befogadni.

Az olvasók kényelme érdekében az olvasótermekben differenciált kiszolgálás folyik. Az akadémikusoknak és a tudományok doktorainak külön olvasótermük van. A népgazdaság és kultúra különféle területein működő tudományos dolgozók és felsőfoku képesítésű szakemberek elhelyezésére a tudományágak szerint szakosított olvasótermeknek egész rendszere szolgál. Az általános olvasóteremben 550 férőhely áll a felsőfoku képesítéssel nem rendelkező olvasók, főként egyetemi hallgatók rendelkezésére.

Jó munkalehetőségeket biztosít a speciális kiadványfajtákkal foglalkozó olvasók számára a hírlapolvasó, a kurrens periodikumok terme, a mikrofilmolvasó, valamint a kéziratár, a ritka könyvek tára, a kottatár, térképtár stb. termei.

1969-ben a könyvtár látogatóinak száma 2 550 000 felett volt. Az olvasók 13 millió könyvet használtak.

Körülbelül félmillió kötetet küld a könyvtár ideiglenes használatra 5000 szovjet és külföldi könyvtárnak, a könyvtárközi kölcsönzés keretében. Több mint 1200 szovjet város és más helység kap könyvet a Lenin Könyvtárból.

A könyvtár változatos tevékenységének alapja sokmilliós, rohamosan növekvő állománya, amely jelenleg 25 millió leltári egységet foglal magában, a Szovjetunió 89 népének és más országok 100 népének a nyelvén.

Mintegy 1 millió könyv és folyóirat árad évente a Lenin Könyvtárba. Raktári elhelyezésükre évente 14 km polc szükséges. Könyvtári polcaink összes hossza meghaladja a 300 kilométert.

Tegyük egy kis sétát a könyvek között. Ritka könyvek gyűjteménye: itt találhatóak a nyugateurópai és hazai ősnymtatványok, a tudomány és irodalom klasszikusainak művei első és egykoru kiadásokban, a Lenin-művek különböző kiadásainak páratlan gyűjteménye, Marx és Engels műveinek első kiadásai, az Iszkra és a Pravda teljes sorozatai, az első szovjet röplapok, brosurák, időszaki kiadványok.

A kéziratárban az orosz kéziratok könyvek páratlanul gazdag gyűjteménye található a XI. sz-tól, köztük olyan gyöngyszemek, mint az Arhangelszki Evangélium, a Mariinszki Evangélium stb. Olyan nyugateurópai kéziratokat láthatunk itt, mint Giordano Bruno, Copernicus, Münzer, Voltaire, Rousseau, Napoleon, W. Scott, Dickens, Goethe, R. Rolland, Wagner, Liszt és mások autográfiáit. Az archivális állomány - benne például a forradalmárok (a dekabristák, Belinszkij, Herzen, Ogarev), az írók (Gogol, Turgenyev, Nyekraszov, Dosztojevszkij, Csehov, Korolenko) iratai - gazdag anyagot tartalmaz a szovjet társadalom, irodalom és tudomány történetére vonatkozólag.



A ritka könyvek és kéziratok térében rendezett speciális állandó kiállítások lehetővé teszik, hogy olvasóink és látogatóink nagy számban megismerkedhessenek azokkal a kincsekkel, melyeket a népek évszázadok alatt alkottak.

A könyvtár gyűjteményeinek propagálására évente több mint 700 illusztratív könyvkiállítást rendezünk a tudomány és technika aktuális problémáiról, vala-

mint évfordulókkal, fontos politikai eseményekkel kapcsolatban. Minden egyes szakolvasóteremben kiállítjuk az oda tartozó új szerzeményeket, az új szerzemények központi kiállításán pedig a különböző tudományágak területéről a könyvtárba frissen beérkezett könyveket.

Sokféle formáját alkalmazzuk a tájékoztató és bibliográfiai tevékenységnek. Egy év alatt a könyvtár a helyszínen a katalógusoknál, valamint telefonon, postán, telexen kb. 140 000 legkülönbözőbb jellegű bibliográfiai felvilágosítást ad, számos tudományos tájékoztatói jellegű és ajánló bibliográfiát bocsát ki, könyvismertetések és bibliográfiai szemináriumokat tart az olvasók számára.

Igen élénk és hatásos tömegrendezvények a könyvankétok, az olvasók találkozási irókkal, folyóiratok szerkesztőségével. Szombatoként a zeneműtár hanglezestéket rendez a zenekedvelők számára.

A Lenin Könyvtár jelenleg az ország legnagyobb könyvtártudományi és bibliográfiai tudományos intézete. Nagy példányszámban megjelenő módszertani és bibliográfiai segédleteivel támogatja az ország könyvtárait munkájuk megszervezésében.

Rendszeresen napvilágot látnak a könyvtár tudományos közleményei ("Trudü"), a kéziratár közleményei (Zapiszki otdela rukopiszej), különböző gyűjteményes kötetek a szovjet és külföldi könyvtárak munkájáról.

Részt vesz a könyvtár a modern könyvtártudomány aktuális kérdéseinek kidolgozásában, mint pl. "A könyvtár és a tájékoztatás", "A nemzeti könyvtár helye az ország könyvtári rendszerében", szociológiai kutatásokat végez az olvasók érdeklődésére vonatkozóan stb.

Megszilárdultak nemzetközi kapcsolatai. Munkatársai aktívan részt vesznek az IFLA munkájában és az országok közötti kétoldalu könyvtárügyi szemináriumokon. Az, hogy otthon és külföldön gyakran találkoznak kollegáikkal, elősegíti munkakapcsolataiknak és - ami nem kevésbé fontos - baráti viszonyuknak kialakulását a különböző országok sok könyvtárosával.

A könyvtár kapui nyitva állnak a külföldi delegációk és látogatók előtt; évente kb. 3000 külföldi vendég ismerkedik meg tevékenységével.

A nemzetközi könyvcseré keretében közel 100 országból 3650 könyvtárral és más intézménnyel áll kapcsolatban.

*

Ma, amikor az egész világ Lenin születésének 100. évfordulójára készül, különösen megélnék hazánk és más országok népeinek érdeklődése a Szovjetunió nemzeti könyvtára iránt.

Lenin a könyvtárakat a kulturális forradalom egyik legfontosabb tényezőjének tekintette, a párt fontos és pótolhatatlan fegyverének a dolgozó tömegek felvilágosításában, nevelésében, fejlesztésében.

Könyvtárunk tevékenysége szorosan összekapcsolódik Lenin nevével. A zavaros, polgárháborús időkben Vlagyimir Iljics szakított magának időt arra, hogy személyesen foglalkozzék a könyvtárügy országos átszervezésének számos kérdésével, előmozdítsa, hogy a könyvtárak a széles tömegek tulajdonává legyenek.

Említsünk meg röviden néhány ténytet, amely a Rumjancev Könyvtárhoz való viszonyát jellemzi.

Személyesen gondoskodott arról, hogy a Rumjancev Könyvtárba irányítsák azokat a sajtótermékeket, amelyek értékes dokumentumai a hazai és egyetemes kulturának. Gondosan ügyelt rá, hogy a könyvtár állománya maximálisan hozzáférhetővé váljék az olvasók széles tömegei számára.

Mint Krupszkaja elmondja, Lenin az iránt is érdeklődött, hogyan folyik a könyvek feldolgozása, az új szerzemények beillesztése a meglévő állományba, s megkövetelte, hogy ez a munka a háborús idők nehézségei ellenére minél gyorsabban folyjék. Gondoskodott arról, hogy az olvasóterem folytathassa munkáját 1919 telén is, amikor a tüzelőhiány miatt napirendre került a "nem feltétlenül nélkülözhetetlen" intézmények bezárásának kérdése. A Népbiztosok Tanácsa az ő elnökletével határozatot hozott, hogy a Rumjancev Muzeumot el kell látni annyi tüzelővel, amennyivel az olvasóterem hőmérsékletét 8^oR felett lehet tartani.

1919 májusában Lenin írta alá a Népbiztosok Tanácsának rendeletét a Rumjancev Muzeum státuszainak bővítéséről, amely lehetővé tette, hogy hozzákezdjenek több halaszthatatlan feladat végrehajtásához: szakkatalógus felállításához, a feldolgozatlan anyag rendezéséhez, a tájékoztatási osztály és a könyvtárközi kölcsönzés megszervezéséhez.

Utmutatásainak megfelelően 1921 végén a Népbiztosok Tanácsa külön rendelettel a könyvtárra ruházta az állami könyvarchívum funkcióját. Ezzel kapcsolatban előírták egy második kötelezpéldány beküldését (közvetlenül a kiadóktól). A könyvtár jogot kapott arra, hogy magánszemélyektől könyveket és kéziratokat vásárolhasson. Anyagi helyzete megjavult, egyenlő szintre emelkedett az állam számára különösen fontos vállalatokéval.

1924. január 24-én a Művelődésügyi Népbiztosság kollégiuma Lenin emlékének megörökítésére elhatározta, hogy a Rumjancev Könyvtár nevét Lenin Könyvtárra változtatja. Így könyvtárunk lett az első kulturális intézmény, amely Lenin nevét viselte.

1945. március 29-én "a könyvek gyűjtésében és megőrzésében, valamint a lakosság széles tömegeinek könyvvél való ellátásában szerzett érdemeiért" a könyvtárat Lenin-renddel tüntették ki.

Az azóta eltelt 25 év alatt a könyvtár kollektívája valóban grandiózus munkát végzett. Sikeresen oldja meg az élet által felvetett új feladatokat, együtt halad népével, segítve a kommunizmus felépítését.

x külföldi hírek x külföldi hírek x külföldi hírek x

A SZERB NEMZETI KÖNYVTÁR (Belgrád), a legrégebb szerb művelődési intézmény, 1831-ben jött létre, s azóta mindig ideiglenes, szűk helyiségekben működött. Most végre saját otthonába költözik. Az épület már tető alatt van; az év végére befejezik berendezését és a könyvek beköltöztetését is. (Magyar Képes Ujság, Zágráb)

AZ INDEX TRANSLATIONUM XXI. kötete 1968-ból 36 809 fordítást vesz számba, 66 országból. A Szovjetunióban 3607, a két Németországban 3026, Spanyolországban 2538, az USA-ban 2182, Japánban 2145 fordítás jelent meg. Franciaország, Hollandia, Csehszlovákia, Olaszország, Svédország, Dánia és Jugoszlávia után Magyarországot következik a sorban, 1043 fordítással. Nagy-Britanniában csak 631 fordítás látott napvilágot. Izraelben az előző évi 533-ról 406-ra, az EAK-ban 455-ről 219-re esett vissza a fordítások száma. Lenin volt a legtöbbet fordított szerző, műveiből 225 fordítás jelent meg, közülük 131 a Szovjetunióban. 187 a bibliafordítások száma. Shakespeare 135, Simenon 134, Verne 133, Gorkij 123 fordítással szerepel a listán, azután az angol Enid Blyton következik, akinek gyermekkönyveiből 117 fordítás készült. (Unesco sajtószolgálat.)

ÁLLOMÁNYVÉDELMI KUTATÓINTÉZET (Preservation Research Office) létesül a Kongresszusi Könyvtárban; laboratóriumát a Council on Library Resources költségén szerelik fel. Az intézet elsősorban a papíryanag romlásának elhárítására keres eszközöket, de foglalkozik a ragasztóanyagok, a kötés, a mikrofilm, a mágnesszalag, a normálfilm tartósításának problémáival is. Megvizsgálja, véleményezi a különböző konzerváló anyagokat, berendezéseket, módszereket. Nemcsak a Kongresszusi Könyvtárnak, hanem az USA összes könyvtárának és levéltárának szükségleteit igyekszik kielégíteni. (CLR, Recent Developments, 286. sz.)

A LIBRARY LITERATURE - a kiadó Wilson-cég közlése szerint - 1970 márciusától kezdve külön jegyzéket mellékel minden számához a benne foglalt összes monográfiáról, kutatási jelentésről, szűk publicitású dokumentumról (tehát az önállóan megjelent dokumentumokról). Ez a szolgáltatás lényegesen megkönnyíti a tájékozódást a folyóiratokon kívül megjelent anyagról, így elsősorban a könyvtártudományi szakirodalmat is beszerző nagykönyvtárak előszerzeményezési munkájához nyújt hathatós segítséget.